

MESAIL-İ MUĞLAKA 1898

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

KİŞİLER

Abdullah Nahifi. Hukuk okumak üzere Paris'e giden Abdullah, cengâver bir Osmanlı gencidir. Soğuk bir kış gecesi rıhtıma doğru yürürken duyduğu Rosette'nin çığlıklarına yardım etmekte tereddüt etmez, yiğit ve cesur bir karakterdir. Tokat attığı gençler intikam almak üzere düello teklif ettiğinde kabul eder ve silah ve kılıç kullanmadaki yetenekleri ile onları öldürmeden canlarını bağışlayarak ders vermeyi başarır. Gösterdiği tevazu ve kahramanlıkla Osmanlının şan ve şerefli yanını temsil ettiği belirtilir. Michele ve Rosette ile aynı evi paylaşmaya başladığın evin masraflarını ataerkil düşünce yapısı nedeni ile üstlenmek ister, lakin kabul edilmez. Rosette'ye âşık olduktan sonra onu namusu olarak görerek onunla evlenir ve İstanbul'a götürür.

Rosette. Kimsesiz olduğu için Michele ile yaşayan Rosette, dikiş dikerek geçimini sağlamaktadır. Günde 3 Frank alan kızcağız bazen ayda 100 Frank alarak kendi giderlerini karşılar, kimseye yük olmaktan hoşlanmaz, gururludur. Şirin ve güzel olmasıyla dikkat çeken Rosette, namusuna düşkün bir gayrimüslimdir. Abdullah kendisi için savaşıp yaralandığında ona yardım etmek için hastabakıcı olmak ister ve ona bağlanır. Madam De Rose Bouton ile bir dönem adı çıkan Abdullah'ı bir süre kıkansa da kısa sürede olay aydınlanınca kıskançlığı geçer. Dahası olayların açığa çıkmasına yardım edecek kadar da zekidir. Nahifi'nin karısı olup, onunla İstanbul'a gider.

Madame De Rose Bouton. Ellisini geçmiş zengin bir kadın olan Madam, ince beli ve lepiska saçları ile hala dikkat çekicidir. Güzelliği bozulmasını diye çocuk doğurmamıştır. Kocasını zevk sefası için aldatan kadın, iffetsiz ve bayağı bir portre çizer. Aşüfte yapısı gereği kahraman olduğunu düşündüğü Abdullah kılığına girmiş hırsız adam ile birlikte olur, eşi onları bastığında utanması gerekirken eşinin yanında getirdiği kadına laf eder, kıskanır. Kocası kendisinden ayrıldıktan sonra parasız kalınca adını değiştirerek Türk çocuklara Fransızca ders vermek üzere muallim olur.

Michele valide. Abdullah'ın üçüncü kattaki komşusu olan ve Abdullah'a ana gibi davranan Michele, iyi kalpli gayrimüslimler arasındadır. Okumak için Paris'e gelen Abdullah'ın bakımını üstlenir ve dahi Rosette yardımcı olmak istediğinde kızı gibi düşünerek onu da evine alan anaç bir kadındır. Abdullah masrafları sadece kendisi üstlenmek istediğinde kabul etmez ve eşit olmasını ister.

Moustique. Romanın başında Rosette'ye sarkıntılık edip Abdullah'ı kendisine tokat attığı için kahvehanedeki arkadaşlarına şikâyet eden genç tıbbiye talebelerinden biridir.

Suriyeli Marunî. Romanda Abdullah Nahifi kılığına giren hırsızdır.

Papa Paupons. İhtiyarlığı nedeniyle kendisine papa lakabı takılan kapıcıdır.

ÖYKÜ

Madame de Rose Bouton. Roman, Napolyon Bonapart döneminin Avrupasında insanların isimlerinin önüne aldığı ekselans, düğ, kont gibi kavramlar üzerinde dururken asilliğin temsili olarak görülen şeyler dile getirilir. Özellikle bunlardan biri olan Madame de Rose Bouton için de Emile Zola'nın "Paris" adlı eserinde tasvir olunan Duvillard familyası gibi bir şeyin hayal edilmesini istenir. Madame de Rose'un terzi Rosette ile yaptığı kibirli görüşmesi verilir. İşini düzgün yapmamakla eleştirilen Rosette, madamın çantasından bir kartvizit çalmak zorunda kalır. Zira istese sahip olması zor ihtimal bir kâğıt parçası ve üzerinde Abdullah Naifi yazılıdır. Paris'te arabacıların ve diğer insanların varlığı Avrupa'nın maneviyatını yaşatır.

Abdullah Nahifi. Saint Germain bulvarının Orsay rıhtımında bulunan Concorde köprüsünün hem hafta sonu olması hem de mevsimin kış ve soğuk olması nedeni ile kimsecikler olmadığı bir zamandır. Abdullah rıhtıma doğru yürürken bir kadının iki erkek tarafından sıkıştırıldığına şahit olur ve imdat çığlıklarına kayıtsız kalmaz. Kızı tacizden kurtardıktan sonra her ne kadar kızcağızın gönlünde yer edinse de kendisi o gözle bakmadığı için Rosette'yi fark etmez. Abdullah'tan dayak yedikten sonra o akşam hınca hınç dolu olan Quartier Latin kahvehanelerinden birine giden tacizci genç, masalardan sivrisinek anlamına gelen "Moustique" lakabı ile karşılaşılır. Zira hem sıkıcı hem de ciliz bir genç olması nedeniyle verilen lakaba kendisi de hoşnut olmasa da başına gelenleri anlatır. Bir Trük tarafından

şamarlandığını anlatarak kendisine yandaş toplamaya çalışır. Moustique, Abdullah'a karşı verdiği düelloyu kahvede anlatır. Abdullah kahveye geldiğinde beş arkadaşı ile Fransız genci Moustique, ona kadeh ve tabak gibi şeyler fırlatarak yaralamaya çalışırlar. Abdullah'a şiddet öylesine acımasızdır ki olayı Jandarma süvarileri ayırır ve Abdullah'ın kahvede beş kişiye gösterdiği cengâverlik ertesi gün Paris mecmuasına yansır, Abdullah meşhur olur. Abdullah, kendisine yanlış yapan Fransız gençlerini tekrar düelloya çağırır. Yaralarına ve hastalığına iyi gelmek isteyen Rosette teşekkür maksatlı Bayan Michelle'den Abdullah'ın yerini öğrenir ve ona şükranlarını sunar. Böyle kibar nazik bir kızın nasıl Batılı olduğuna şaşırın Abdullah kıza karşı farklı şeyler hissetmeye başlar.

Ahrarane Bir Menage. Emile Zola'nın son eseri olan "Paris" romanından "menage" isimli bölümün tasvir edilmesi ile başlanan bölümde roman karakterleri ile benzerlikler kurulur. Özellikle Michelle valide menage' ı bir kendisi bir Rosette ile bir da Abdullah Nahifi'den oluştuğu vurgulanır. Rosette yaşam tarzı ve fikirleri olarak beğendiği Michelle yaşamaya başladığında Abdullah'ın kendisi hakkında düşüncelerini veya gezi davetlerini annesi yerine koyduğu Michelle'den temin etmesini ister. Michelle valide Abdullah ve Rosette'yi mutfak masraflarının karşılanması usulü ile bir eve alırken, anne ve kardeş gibi bir ortam hayal edilir lakin bir zevce muamelesi görülür. Duello günü geldiğinde Abdullah onlara belli etmeden tabancalı ve kılıçlı tüm teklifleri kabul ederek büyük cesaretle çağrılan yere Michele'ye bir mektup yazarak gider. Duello'ya gittiğini okuduklarında her iki kadın da evde ölü varmışçasına ağlarlar. Tıbbiye talebesinden Pierre Marlowe ve Vincent Caudet ve Etienne Sallechar ve Paul Marquant ve Eugen Catafani ve Louis Veranda ile hukuk talebesinden Abdullah Nahifi arasında, Saint Vincent ormanında düello yapılır. Düelloyu kazanan Osmanlı genci yine gazetelere konu ve manşet olur. Ertesi günü herkes Abdullah'ı konuşur.

Hiyanet. Madame De Rose Bouton'un kendine bir şeyler diktirmek üzere Rosette ile buluşması ile bölüme başlanır. Rosette'nin mümkün dahi olmasa da Madam ile kendini rakip görebileceğinden bahsedilirken yazarın "Avrupa' da Bir Cevelan" seyahatnamesine göndermede bulunulur. Rosette'nin kıskançlığı nedeniyle aşkını belirtmek zorunda kaldığı Abdullah da ona karşı hislerini açıklar. Rosette Madam ile isimlerini duyup bayanın ondan sigara aldığını öğrenip üzümüştür. Lakin Abdullah, Madam'ı hiç tanımadığını söylediğinde işler değişir ve farklı bir Abdullah Nahifi oluşturularak kadın tuzağa düşürülür. Kahramanlık namı yayılan Abdullah'ı kendine yakıştırdığı için onu arayan Madam De Rose Bouton, eşini umursamayarak Abdullah ile bir evde basılır. Abdullah, Rosette'ye kadını tanımadığını kanıtlamış olur.

Sahtekâr. Kahvehanedeki arbedenin ve altızlı düellonun Paris havadislerinde hızla yayılması Paris sosyetesinin dikkatini çeker. Sıklıkla evinde çay daveti veren Madam De Rose Bouton'un hanesine gelen Abdullah Nahifi kılığında davete katılarak Nahifi'nin namını kullanmak ister. Şivesinde Türklükten ziyade Araplığa yatkınlık bulunan adamın dini tavır ve bilgisi de Müslümanlığa dair değildir. Madam De Rose Bouton'un hayatında ilk defa tanıdığı sahte Abdullah ve İslam dini ile ilgili salonda en çok konuşulan konu poligami oldu. Madam, Abdullah Nahifi'yi eşi ile de tanıştırmak aile dostu haline getirmeye çalışır. Abdullah sandığı adamla aralarında görüşme dahi planlanır. Eşini aldatma girişimini ilk olarak Afrika' dan yeni gelmiş olan bir süvari yüzbaşısı ile yapan Madame De Rose Bouton'un avukat çırağından sonra kahraman Abdullah'ı da planlarına dâhil etmesi kaçınılmazdır. Lakin bu adam düşündüğü gibi kahraman değildir; Abdullah Nahifi ismini kullanarak Suriyeli bir Marunî olup Paris içinde dolandırıcı sıfatıyla kadınları aldatan bir adamdır. Adamla kalınacak bir yer ayarlayan Madam, kocasının kendisini takibinden habersizdir ve kocası polisleri onları anlatarak bir nevi eşini kendi tuzağına düşürmeye çalışır. Madam De Rose Bouton, kocasını aldatacağı adamla yapacağı fuhuşun kimse tarafından duyulmayacağını düşünür.

Hall-i Mesail-i Muğlaka. Abdullah Nahifi'nin Rosette'yi İstanbul'a götürüp evlenmek istediği düşünceleri ile bölüme başlanır. Abdullah, Monsieur De Rose Bouton'dan bir dost imzalı mektup sayesinde kendisi yerine geçen bir adamın Madam ile ilişki içinde olduğunu yazar. Muğlak meseleyi çözmek üzere Rosette ve Nahifi işe koyulurlar. Daha evvelden polise haber edildiği için de oyun düzeni kuruludur. Gerçek Nahifi ortaya çıkıp Rosette gerçeği gördüğünde kıskançlığı geçer. Odaya bir de Madamın kocası kolunda farklı bir kadınla girer. Aslında kadını kıskandırma maksatlı metres kılığına giren bir polis hafiyesidir. Herkesin dersini aldığı son bölümde polis herkesin cezasını kesmek üzere olayı çözer. Madam'ın elmasları ve banknotlarının nasıl depoya götürüldüğü de sahte Nahifi'den öğrenilir. Gerçek olan Abdullah ve Rosette serbest kalırlar.

Hatime. Sekiz yıl sonra olanların anlatıldığı bölümde Abdullah ve Rosette'nin çocuklarına muallime aranır ve Julie Marcos adında bir bayan alınır. Bu bayanın aslında Madame La Baron De Rose Bouton olduğu sonradan anlaşılır. Son bölümde çocuklar için alınan muallimelerin Fransız Consulatosa gerçekte kim olduğu bilinmeden alınmaması gerektiği vurgulanarak roman bitirilir.

TEMALAR

Türk-Avrupa Ahlak Anlayışı Osmanlı toplumunun mutlak İslam düşüncesine bağlı ahlaklı, iffetli ve cengaver erkekleri ile Avrupa'nın zevkine düşkün, güçsüz erkekleri mukayese edilirken kadın ve erkek ilişkileri ahlaki değerler bağlamında tema olarak işlenir. Romanda asil ve zengin sınıfın bir zaman sonra alaya aldığı işçi sınıfı statüsüne gelebildiği hicvedilerek Doğu-Batı ikilemi verilir.

KARAKTER ANALİZİ

Abdullah Nahifi (Açık)

Karakter Hukuk okumak üzere Paris'e giden Abdullah, cengâver bir Osmanlı gencidir. Soğuk bir kış gecesi rıhtıma doğru yürürken duyduğu Rosette'nin çığlıklarına yardım etmekte tereddüt etmez, yiğit ve cesur bir karakterdir. Tokat attığı gençler intikam almak üzere düello teklif ettiğinde kabul eder ve silah ve kılıç kullanmadaki yetenekleri ile onları öldürmeden canlarını bağışlayarak ders vermeyi başarır. Gösterdiği tevazu ve kahramanlıkla Osmanlı'nın şan ve şerefli yanını temsil ettiği belirtilir. Michele ve Rosette ile aynı evi paylaşmaya başladığın evin masraflarını ataerkil düşünce yapısı nedeni ile üstlenmek ister, lakin kabul edilmez. Rosette'ye âşık olduktan sonra onu namusu olarak görerek onunla evlenir ve İstanbul'a götürür.

Aktiviter Hukuk okuyan Abdullah, kılıç ve silah kullanma konularında da ustadır. Düelloda gençlere zarar vermeden onları yenmeyi başarır. Gazete okuma ve mektup yazma gibi alışkanlıkları vardır.

ÖRNEK ANILAR

Kahraman. Gözünü bile kırpmadan sokakta yardım çığlığı atan bir kıza yüzünü dahi görmeden yardım etmeye koşan kahraman ve cengâver bir karakterdir: "İlk verdiği emir üzerine Abdullah kurtardığı kız oradan gitmiş zannında iken bir de kızın tarafına döndükte Rosette'i orada görünce şu hasm-ı mağlubun kim olduğunu ondan öğrenebileceği tahminiyle bayağı memnun olmuştu."

Temkinli. Düelloya gitmeden evvel mektup yazacağını ve Belçika'ya gideceğini söyleyen Abdullah, aslında doğruyu söylemez sadece kadınların telaşlanmasını istemez, kendisine bir şey olursa ihtimaline karşı da mektup yazar: "-Arkadaşlarla yarın Belçika'ya doğru bir seyahata gitmemiz muhtemeldir. Şayet akşam gelemeyecek olursam yazıhanenin şu gözünü çekerek derununda bulacağın mektubun hükmünü icra etmeni ziyadesiyle rica eylerim."

Cesur. Kızı kurtarmak üzere tıp talebesi ile girdiği münakaşa hırslanma yarattığı için karşı taraf arkadaşlarını da toplayı Abdullah'ın yolunu kesme hamlesinde bulunur ve kahvehaneye gelip Abdullah'a saldırmaya çalışırlar. Lakin Abdullah'ın gözü korkmaz ve olanca kuvvetiyle başaracağını düşünür: "Bu tehlike büyük ama pek büyük bir tehlike idi. Bunun derecesini de herkesten ziyade Abdullah takdir eyliyordu. Sözün hulasası buradan sağ çıkmak mümkün olmadığını anlamıştı. Artık canından kat' -ı ümid eden Abdullah hiç olmazsa canını mümkün olduğu kadar pahalı satmak azmine düştü."

Zeki. Tıp talebeleri tekrar düello teklif ettiğinde onlara yeteneklerini sergiler ve öldürme imkânı dahi varken kıllarına zarar vermeden gücünü göstermeyi dener. Osmanlı şanına yakışır hareket etme gereği duyar: "-Hem birer birer olduktan sonra bir kişiye karşı beş altı kişi addolunmaz. Merak etmeyiniz dostlarım! Mebadi-i cülus-ı hümayunda mevkib-i hümayun asakiri teşkil olunduğu zaman ben mülazım olmuşum. Belime taktığım kılıcın şerefini bihakkın muhafaza edebilmek için eskrim talimine ziyadesiyle merak etmiştim."

Ataerkil. Düşünce yapısı gereği erkeğin evin geçimini sağlaması gerektiğine ait düşünceleri olsa da Rosette'nin çalışmasından gurur duyar. Kadını koruyan, paylaşımcı bir erkektir: "Kolay kolay ağzını kapamak şanından olmayan Nahifi burasını da koca karıya anlattı. Michele valide masraf hisselerini kabul etmemek kendilerini hizmetkâr menzilesine indirmek demek olacağını tekrar delikanlının nazar-ı ehemmiyetine arz ederek maahaza kendilerini tiyatrolara, gezmelere, diner'lere, dejeuner'lere götürmek gibi kavelyelik şanından olan masraf dahi çoğa varacağını bila-ihtar mukarrerat-ı vakıayı kâmilen Nahifi'ye kabul ettirdi."

Dürüst. Madame De Rose Bouton ile adı çıkan Nahifi, hem Rosette'ye hem de Michele valideye kendini anlatırken dürüsttür: "Dediği zaman Nahifi: -Beyhude yoruluyorsun Michele valide! Bunların hiçbirisinin lüzumu yoktur. Kibar âleminden benim hiçbir kimse ile ve bahusus hiçbir kadın ile muarefem, münasebetim yoktur."

Rosette (Duygusal)

Karakter Kimsesiz olduğu için Michele ile yaşayan Rosette, dikiş dikerek geçimini sağlamaktadır. Günde 3 Frank alan kızcağız bazen ayda 100 Frank alarak kendi giderlerini karşılar, kimseye yük olmaktan hoşlanmaz, gururludur. Şirin ve güzel olmasıyla dikkat çeken Rosette, namusuna düşkün bir gayrimüslimdir. Abdullah kendisi için savaşıp yaralandığında ona yardım etmek için hastabakıcı olmak ister ve ona bağlanır. Madam De Rose Bouton ile bir dönem adı çıkan Abdullah'ı bir süre kısıksansa da kısa sürede olay aydınlanınca kıskançlığı geçer. Dahası olayların açığa çıkmasına yardım edecek kadar da zekidir. Nahifi'nin karısı olup, onunla İstanbul'a gider.

Aktiviteler Dikiş dikerek para kazanan Rosette, Abdullah'ın hizmetini yapmak işlerde destek olmak ister. Terzi olması ve para kazanması dışında aktivitesi yoktur.

ÖRNEK ANILAR

Güçsüz. Kendisini koruyamayan Rosette, kimsesiz olduğu kadar da güçsüz bir kızdır: "Erkek kadına hücumlar etmeye davranıyor, kadın erkeğin hücumundan kaçmakla kurtulmak için ona yanılmaç hareketleriyle mukabelede bulunuyor. Herif bazen el uzatmaya yol buldukça kadın herifin koluna bir yumruk indiriyor. Bunun üzerine herif evvelkiden daha hadidane, şedidane bir hareketle kadına tekrar saldırıyor ise de tamam isal-i dest-i şiddet edeceği bir kertede kadın bir yanılmaç hareketi daha ederek kendisini bir tarafa aliverince erkeğin savleti boşa gidiyor."

Vefalı. Kendisine yardım eden Abdullah'ın yaralandığını duyunca hemen gidip onun hizmetinde olmak ve ona yardım etmek ister: "-İki gün iki gecedir başınızın ucundan ayrılmıyorum Mösyö! Michele valideye hikâyemi anlattım. Hizmetinizde bulunmaya müsaade verdi."

Tutumlu. Para kazanıp geçimini idame ettirmeyi başaran genç kız pek tutumlu olmasıyla Abdullah'ın kalbini fetheder: "-Mösyö! Ben müsrif değilim. Kazandığım paranın bir miktarını daima iktisat ederim. Başka kızlar gibi eşyayı terhin ederek akçe istikrazı için idane sandığına müracaat etmem. Artırdığım parayı işletmek için daima idhar sandığına müracaat ederim. Bu tafsilatı vermektan maksadım size anlatmaktır ki üç gün üç hafta işlemezsam aç kalmam! Ben burada Michele validenin kızıyım. Verdiğimiz kararı ondan öğrenirsiniz."

Kıskanç. Aşığı olduğu Abdullah'ı Madame De Rose ile birlikte imiş gibi duyduğunda kıskançlıktan deliye döner: "Fakat meratib-i maddiye ve maneviyeye aralarında Rosette ile Nahifi derecesinde bir fark bulunursa sevdiğini bir nimet-i gayr-ı müterakkibe ve gayr-ı me'mule addeden Rosette için onu kaybetmek ihtimalat-ı baidesi bile kendini son dereceye kadar meyus etmeye kâfidir. Şu nûkat-ı nazara kıyasen Rosette, Nahifi'yi ilk defa olarak dahi Madame da Rose Bouton'un tuvalet odasında!... görececek olsa son defa vizite kağıdını gördüğü zamanki kadar müteessir olmakta mazuriyeti hakikaten teslim olunmak lazım gelir."

Zeki. Kızcağız kendi sevdiği adamı aklamak için bir plan yapar ve bu palana göre herkesi organize eder: "Rosette dahi arkasından! Öyle ya! Artık o darına dağınık eşyayı toplamak mecburiyeti Rosette'i bir an bile tevkif edebilir mi? Rosette bu akşam yapacağı işlerin planını zihninde mükemmelen tertip ve tanzim eylemiş."

Madame De Rose Bouton (Kapalı)

Karakter Ellisini geçmiş zengin bir kadın olan Madam, ince beli ve lepiska saçları ile hala dikkat çekicidir. Güzelliği bozulmasın diye çocuk doğurmamıştır. Kocasını zevk sefası için aldatan kadın, iffetsiz ve bayağı bir portre çizer. Aşüfte yapısı gereği kahraman olduğunu düşündüğü Abdullah kılığına girmiş hırsız adam ile birlikte olur, eşi onları bastığında utanması gerekirken eşinin yanında getirdiği kadına laf eder, kıskanır. Kocasını kendisinden ayrıldıktan sonra parasız kalınca adını değiştirerek Türk çocuklara Fransızca ders vermek üzere muallim olur.

Aktiviteler Çaylar düzenlemek, sigara içmek gibi alışkanlıkları olan sosyete kadını Madame Rose, beğendiği erkeklerle birlikte olmayı rutin haline getirmiştir.

ÖRNEK ANILAR

İffetsiz. Beğendiği erkeklerle birlikte olarak eşini aldatır: "Karı ile koca arasında şu münasebet-i müsaadekarane birçok zamanlar devam ederek koca hiçbir kıskançlık eseri göstermemiş olduğu halde bu yolda ilk kavga Madame De Rose Bouton'un Afrika' dan yeni gelmiş olan bir süvari yüzbaşısı ile fırına verdiği mercimek üzerine vukua gelmişti."

Ahlaksız. Yaşadığı gizli ilişkileri saklamak için uğraşsa da yakayı kocasına ele verir: “Madame De Rose Bouton hala ümit etsin, inansın ki karda geziyor da izini belli etmiyor. Bu itikat pek çok kimselerde vardır. Var olduğu içindir ki pek çok kimseler işte bu itikat ve emniyetin kurbanı olurlar. Halbuki biz söylemeksizin karilerimizin anlayabilecekleri üzere bu akşam Rosette'in Madame De Rose Bouton'u ve Abdullah Nahifi'nin Rosette'i takiplerinden maada bir de hafi polis vardı ki bunların cümlesini takip eyliyordu.”

Uyanık. Kocasının yanında bir kadın gördüğü için kendi baskınını ona çevirmeye çalışsa da başarılı olamaz: “Madame De Rose Bouton ise bilakis çıldırmışçasına bir hareket-i şerirane ile kocasının üzerine saldırarak: -Nihayet yakaladım mı seni hain! Ben buraya seni takip ederek geldim. Talak! Talak! Yarından tezi yok mahkemeye!... Diye elinden gelse tırnaklarıyla kocasının yüzünü, gözünü yırtacak bir halde bağırmaya başlamıştı.”